

**МОВНОСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОВІСТІ-ДЕТЕКТИВУ
ОЛЕНИ РИЖКО “КОРОЛЬ ДАРКНЕТУ”**

**LINGUISTIC AND STYLISTIC FEATURES OF OLENA RYZHKO'S
DETECTIVE NOVEL *THE KING OF THE DARKNET***

Наталія Литвин

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1488-4196>

Abstract. The article analyzes the linguistic and stylistic features of the detective novel *The King of the Darknet* by contemporary Ukrainian writer Olena Ryzhko. The plot centers on two teenage lovers who become involved in the investigation of a criminal case. This narrative reflects the characteristic features of the detective genre, one of the most popular in children's and young adult literature, which relies on dynamic plot development, suspense, and adventure motifs.

The study demonstrates that the distinctive use of language in the artistic-imaginative plane of *The King of the Darknet* is shaped by the genre conventions of the detective novel, the work's orientation toward a teenage readership, and the author's individual stylistic manner. The novel exemplifies a successful genre-narrative experiment in which traditional detective elements are seamlessly combined with traits of the teenage novel. This hybridization manifests in the artistic reproduction of psychological tension within the investigation, the depiction of contemporary youth environments, the inner world and experiences of the characters, and the exploration of social issues faced by adolescents, particularly cybersecurity, internet addiction, and moral decision-making in a digital context.

The study also identifies the linguistic means and their specific use in representing the world of contemporary adolescents. These include youth slang, computer-network terminology, traditional forms of names and their diminutives. The language of the characters functions as a tool for individualizing artistic images and reflecting the sociocultural context.

Special attention is given to the author's use of a nomen in the title, which evokes an atmosphere of mystery and ambiguity. Characteristic stylistic features include carefully chosen vocabulary, rhetorical questions, concise phrasing, and simple sentences, all of which contribute to a dynamic and emotionally engaging text. Frequent shifts in linguistic register within the characters' dialogues further enhance the authenticity of speech and the realistic portrayal of the artistic space.

Keywords: literature for teenagers, language, style, detective, novella.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ Й АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Детективний жанр, як один із найпопулярніших у літературі для дітей та юнацтва, завжди ґрунтувався на сюжетній динаміці, напруженості та пригодницьких мотивах. У цьому контексті пригодницька сюжетна домінанта відіграє ключову роль, адже саме вона визначає привабливість тексту для молодого читача. Повість-детектив Олени Рижко “Король Даркнету” є яскравим прикладом такого твору, в якому майстерно поєднано традиційний пригодницький сюжет з проблемами сучасних підлітків. Молодіжний сленг, напруженість оповіді, психологізм роблять повість цікавою та захопливою. Олена Рижко не тільки створила популярний детектив 16+, а й спонукає читача замислитися над актуальними проблемами цифрового світу. У сучасній українській літературі досить популярними є твори детективного жанру для юних читачів. Це книги Андрія Кокотюхи, Євгенії Кононенко, Богдана Жолдака, Олеся Ільченка, Олени Рижко та інших, які засвідчили розвиток детективної прози для дітей та юнацтва (Качак, 2025).

Підлітки люблять жанрову літературу, зокрема фентезі та детективи, зазначила в одній з особистих розмов Олена Рижко. Це значить, що ми маємо запропонувати підліткам якісну, добре зроблену українську книжку, з адекватними цінностями в улюбленому жанрі. У детективах чи не найцікавіше читачам розгадувати мотиви злочинців. Тут ось це вічне “чому?” стає рушієм оповіді. Якщо ж говорити про повість “Король Даркнету”, то авторці важило запропонувати читачам спільне розгадування не просто загадки, а соціально-значимої загадки, адже жертвою злочину став журналіст, який проводив розслідування. Письменниця переконана, що підліткам потрібно пропонувати добре написані книжки, цікаві історії, майстерно розказані, з українським “сеттингом”, книжки, які стануть отими “дзеркалами”, в яких підлітки впізнаватимуть себе і власні реалії.

Прозовий доробок Олени Рижко (повісті про та для підлітків) – об’єкт літературознавчого аналізу, представленого у монографії, наукових розвідках, рецензіях та навчальних виданнях Тетяни Качак. Про жанрово-стильові й сюжетно-композиційні особливості творів письменниці дослідниця розмірковує у виданні “Українська література для дітей та юнацтва” (Качак, 2025, сс. 399 – 403). Вона зауважує, що “Олена Рижко завжди щира і відверта зі своїм читачем. Навіть тоді, коли інтригує таємницями і до кінця не дає однозначної відповіді. Мотивуючи до постійних роздумів, припущень, читацьких передбачень, письменниця робить читача співтворцем тексту, співучасником подій” (Качак, 2025, с. 401). Повість “Король Даркнету” Т. Качак розглянула крізь призму нових горизонтів підлітково-юнацької прози, зауваживши, що повість “має усі шанси стати трендовою, зразком нової поетики реалістичної, соціально-психологічної і водночас пригодницької літератури для юних. Твір значно розширює авторське, текстуальне й читацьке видноколо” (Качак, 2018).

Лінгвістичну оптику дослідження прозових творів Олени Рижко продуктивно репрезентовано в наукових студіях Наталії Литвин та Тетяни Качак. Зокрема, у статті “Авторський ономастикон Олени Рижко (на матеріалі повістей для підлітків)” дослідниці здійснюють системну класифікацію художніх антропонімів, використаних у повістях письменниці, окреслюючи їхню структурно-семантичну типологію та функційне навантаження (Литвин, Качак, 2021, сс. 71–72). Авторки розглядають антропоніми не лише як номінативні одиниці, а як багаторівневі знаки з виразним конотативним потенціалом, що беруть участь у характеротворенні, моделюванні художнього простору та реалізації жанрових стратегій тексту. Подальший розвиток цієї проблематики простежується в науковій розвідці “Художні антропоніми у повісті Олени Рижко ‘Король Даркнету’” (2022), де увагу зосереджено на функціонуванні власних назв з урахуванням жанрової специфіки та тематичної доміанти твору (Литвин & Качак, 2022, сс. 441–442). У цьому контексті антропонімний простір постає як важливий елемент наративної організації повісті-детективу, що корелює з проблематикою кіберреальності, підліткової ідентичності та морального вибору, увиразнюючи смислову багатовимірність художнього тексту.

Продуктивним напрямом сучасних наукових досліджень адресованої юним читачам літератури є лінгвостилістичний аналіз творів, адже художній текст – важливе джерело для пізнання індивідуального способу мислення письменника, принципів конструювання образного простору та прийомів емоційно-естетичного впливу на читача. Як зазначає Н. Шульжук, “художнє мовлення – це об’єкт лінгвістичних досліджень у межах двох мовознавчих парадигм – традиційної (системоцентричної), зосередженої на вивченні мовних одиниць і на лінгвостилістичній специфіці художнього мовлення окремих авторів, та сучасної (прагматично-комунікативної), зорієнтованої на комунікативній ситуації та її складниках” (Шульжук, 2019, с. 201). Саме через особливості добору й функціонування мовних засобів у межах твору розкривається унікальність авторського стилю й наративної практики. Дослідження творчої індивідуальності Олени Рижко, зокрема вивчення мовного інструментарію та художньої своєрідності його реалізації в повісті-детективі “Король Даркнету”, робить лінгвостилістичний аналіз цього твору актуальним і перспективним напрямом сучасних філологічних досліджень літератури, адресованої юним.

МЕТА І МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Мета статті – висвітлити мовностилістичні особливості повісті-детективу “Король Даркнету”, використовуючи оптику жанрово-нاراتивного аналізу, з урахуванням специфіки сучасної української дитячої та підліткової літератури, а також комунікативних стратегій художнього тексту, зорієнтованого на юного реципієнта.

Теоретико-методологічною базою дослідження стали праці з лінгвоаналізу (А. Загнітко, Т. Єщенко, І. Кочан, М. Крупи, Н. Шульжук), аналізу художнього твору (Л. Скорини, В. Марка, Н. Поліщук), а також наукові студії, присвячені проблематиці сучасної української дитячої та підліткової літератури (Т. Качак, Н. Марченко).

У межах дослідження використано структурно-функціональний метод (для систематизації та класифікації мовних одиниць відповідно до їх художніх функцій у тексті), структурно-семантичний аналіз (для вивчення лексичних груп, зокрема кримінальної та цифрової термінології), лінгвостилістичний метод (для виявлення експресивних, розмовних і сленгових елементів), синтаксичний аналіз (для дослідження питальних, окличних і парцельованих конструкцій), жанрово-нарративний підхід (для окреслення специфіки поєднання детективу й підліткової повісті, нарративної перспективи та темпоральної організації тексту), а також інтерпретаційний і контекстуальний підходи, що уможливили осмислення мовностилістичних явищ у ширшому соціокультурному та літературному контексті.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Повість-детектив “Король Даркнету” вийшла друком 2018 року у видавництві ВЦ “Академія”. З цим видавництвом Олена Рижко активно співпрацює, адже тут надруковано усі її твори для та про підлітків: “Дівчина з міста”, “Знає тільки Мару”, “Мишоловка”, “Ужалений зрадою”, “Король Даркнету” та ін. За словами самої письменниці: “Особливість книжок серії про і для підлітків, які друкує Видавничий центр ‘Академія’, – передусім у тому, що в них немає моралізаторства чи прямої дидактики. Навіть ми, дорослі, погодьтеся, не любимо, коли нам читають нотації. Ми пропонуємо підліткам різні моделі поведінки, а вони обирають для себе – що їм підходить” (Базів, 2019).

“Король Даркнету” – твір про те, як двоє закоханих підлітків Ярослав та Стефанія на березі річки несподівано натрапляють на труп незнайомого чоловіка. Жах охоплює їх, адже кожен має власні причини боятися неминучого допиту поліції. Вирішивши самостійно розплутати цю загадку, герої опиняються в ще складніших і небезпечніших обставинах. Не обійшлося тут без традиційних детективних елементів: переслідувань, залякувань, арешту та інших труднощів, з якими завжди пов’язане розслідування кримінальних справ. Як не парадоксально, але юні детективи, використовуючи можливості забороненого сегмента інтернету, допомогли розкрити злочин, жертвою якого став журналіст.

Як зазначено в анотації до твору, “у цій повісті є кримінальна інтрига, загадковий сюжет, незвичні персонажі й несподіваний фінал. Усе – як у детективі. А любов із присмаком небезпек – як у психологічній повісті” (Рижко,

2018). Авторка визначає жанр “Короля Даркнету” як повість-детектив, орієнтовану на читача віком 16+, однак у межах цього жанрового означення текст демонструє низку специфічних ознак, зумовлених сучасним соціокультурним контекстом. Маємо на увазі наявність кримінального злочину, активне залучення хакерської проблематики та апеляцію до цифрового середовища, що засвідчує жанрову модифікацію класичної детективної моделі й підсилює адаптацію твору до підліткової аудиторії реципієнтів. Варто зауважити, що саме жанрова гібридність і спрямованість на адресата четвертої вікової групи (Петренко, 2025, с. 18) безпосередньо впливають на мовностилістичну організацію твору.

Мовностилістичні особливості повісті Олени Рижко “Король Даркнету” зумовлені, по-перше, специфікою детективного жанру, який потребує динамічної, напруженої та логічно структурованої оповіді, по-друге, індивідуальним авторським стилем письменниці, зорієнтованим на психологічну мотивацію персонажів, по-третє, адресованістю тексту підлітковій читацькій аудиторії. Це виявляється в активному використанні сучасної лексики, молодіжного сленгу, елементів розмовного мовлення, комп’ютерно-мережевої та кримінальної термінології, що забезпечує ефект мовної достовірності, комунікативної близькості з читачем і водночас сприяє реалізації художньо-виражальних та ідейно-сміслових завдань твору.

“Детектив – різновид пригодницької літератури, що належить до паралітератури. Це передусім прозові твори, зовнішній сюжет яких послідовно розкриває певну заплутану таємницю, пов’язану із злочином та його розслідуванням, а внутрішній є когнітивною історією розв’язання логічної задачі” (Ковалів, 2007, с. 271). У “Королі Даркнету” Олена Рижко вдало використовує ключові ознаки детективу: таємницю, логічну структуру, інтелектуальну гру. Читач разом із героями розплутує загадковий злочин вбивства Петра Кочета, розслідування розгортається послідовно, кожна нова підказка веде юних детективів ближче до розв’язки, а пошук істини вимагає від підлітків кмітливості, аналізу та командної роботи. Закономірним є активне використання юними детективами фахової термінології з відповідною семантикою: “мертвий”, “вбитий”, “убивство”, “підозрювані”, “злочин”, “мотив злочину”, “розслідування”, “особа вбитого”, “замовне вбивство”, “слідча група” та ін.

Характерною стильовою особливістю на синтаксичному рівні є перевага простих питальних та окличних речень: “– Мертвий? – Стефа судомно ковтнула слину. – Типу зовсім-зовсім? (Рижко, 2018, с. 13), “– Ми що? Підозрювані? Звинувачені? Арештовані?” (Рижко, 2018, с. 15), “Це може бути замовне вбивство! За що? За викриття промислових стоків?” (Рижко, 2018, с. 19). Такі синтаксичні конструкції виконують не лише експресивну, а й текстотворчу функцію, оскільки забезпечують динамізацію оповіді та моделюють психологічно напружену комунікативну ситуацію.

Фрагментарність реплік, їхня інтонаційна уривчастість і градаційне нашарування питань відтворюють стан розгубленості, тривоги, емоційного шоку персонажів, а також імітують природний ритм підліткового мовлення з його схильністю до реактивності й імпульсивності.

Повість “Король Даркнету” є вдалим прикладом жанрово-нарративного експерименту, де органічно поєднані традиційні детективні елементи з рисами соціально-психологічної підліткової повісті. На переконання Т. Качак, “поєднання психологічної повісті і детективної історії не нова практика в літературі загалом, але у прозі для юних читачів не так багато письменників, які вдаються до такого прийому. Органічне переплетення психологічно глибоких екскурсів у художній репрезентації динамічних характерів юних героїв та ‘кримінальної інтриги’, детективного розслідування вбивства журналіста, закономірно набуває еkleктичної і модифікованої за своєю природою жанрової форми повісті-детективу” (Качак, 2025, с. 403). Саме таке поєднання зумовлює стилістичну гібридність твору, що виявляється у художньому зображенні авторкою детективної напруги, соціальної проблематики та психологізму образів й поведінки головних героїв. Це дає підстави стверджувати, що мова й стиль твору не лише відтворюють реалії сучасного світу, а й сприяють формуванню в читача критичного ставлення до суспільних проблем, зокрема усвідомлення загроз, які приховує в собі інформаційний простір. Олена Рижко цілеспрямовано вводить в текст повісті промовисті висловлювання, що мають виразно застережливе спрямування: *“Ти навіть уявити не можеш, як люди безпечно поводяться в соцмережах. Ніби голову їм відключає. І якщо навіть ти сам не напартачиш, то друзі-знайомі допоможуть. ... Буває, що за їхнім акаунтом можна дізнатися будь-що: де, коли, з ким спілкувалися, що їли, де спали, про кого говорили. І не тільки про них. А й про тебе”* (Рижко, 2018, с. 34). Використовуючи розмовну, емоційно-насичену лексику (*“ніби голову їм відключає”, “напартачиш”, “друзі-знайомі”*), авторка підкреслює легковажне ставлення сучасних людей до власної онлайн-безпеки у соціальних мережах. Власне, перелік побутових деталей (*“де, коли, з ким спілкувалися”, “що їли, де спали”*) з акаунту підсилює відчуття тривоги та показує втрату приватності в сучасному світі.

Детектив як жанр традиційно асоціюється з маскулінним письмом: багато класичних детективів написані чоловіками, а головними героями часто стають харизматичні детективи, поліцейські чи приватні слідчі. Однак Олена Рижко демонструє інший підхід до жанру, привносячи у нього жіночу оптику, що значно розширює його можливості. Наприклад, є стереотипи, що хакери – це переважно або завжди хлопці. У повісті “Король Даркнету” маємо нівелювання цього стереотипу. Таке нівелювання очікуваних смислових акцентів формує виразний ефект кульмінаційної несподіванки: інтрига поступово загострюється, а фінальне розкриття таємниці забезпечує повноцінну реалізацію іманентних ознак детективного жанру. Якщо читач буде уважним, то з’ясує, що головною

героїнею твору також є дівчина, хакерка, хоча авторка до кінця не розкриває цього.

О. Рижко не лише майстерно вибудовує інтригу, але й приділяє увагу внутрішньому світу крутої хакерки. Її героїня Скарлет не просто пасивна спостерігачка чи жертва обставин – вона активна учасниця подій, яка намагається зрозуміти і розслідувати злочин. Летта (Ванілька) є досвідченою хакеркою, здатною комунікувати з самим монстром: *“Не мала жодних сумнівів, що друзі спробують вийти на монстра. Тобто суперхакера. Леттиних вуст торкнулася таємнича усмішка: вона зайшла на потрібний сайт. Кілька секунд – й оголошення розміщено. Правила є правила. Навіть, коли сама їх встановлюєш. Особливо тоді”* (Рижко, 2018, с. 50). Короткі, динамічні фрази (*“не мала жодних сумнівів...”*, *“кілька секунд – й оголошення розміщено”*) створюють відчуття швидкості дії, технічної вправності, рішучості героїні. Вона – фахівець своєї справи із чіткими принципами та власною етикою. Власне, остання фраза *“особливо тоді”* свідчить про те, що Летта є тим *“суперхакером”* та *“монстром”*, якого шукають інші. Характерними мовними засобами, які допомагають створити образ крутої хакерки у творі є лексеми: *“комп”*, *“девайс”*, *“клава”*, *“сайт”*, *“фактчекінг”*, *“акаунт”*, *“файл”*, *“сервер”*, *“ноут”*, *“прога”*, *“вінда”*, *“лінк”*, *“даркнет”*, *“кікнути”*, *“постити”*, *“виставити фільтри”*, *“скористатися геотегом”*, *“пошерстити джерела”*. Подані лексичні одиниці створюють ефект сучасного цифрового середовища та підкреслюють професійну належність героїні до хакерської спільноти.

Ще однією особливістю повісті-детективу *“Король Даркнету”* є те, що інтрига розгортається у цифровому світі – Даркнеті – темній стороні інтернету, де поширюється нелегальна і незаконна інформація. Власне дефініцію цього терміна авторка не вказує окремо у тексті повісті. Що таке даркнет пояснюють самі підлітки, які набагато більше знають, ніж дорослі. Даркнет – прихована частина інтернету, доступ до якої можливий лише через спеціальні програми: *“– Тіньовий сегмент інтернету, – відповів Яр, – потрапити туди можна тільки через особливу програму – Тор... – Стефо, Даркнет – це насамперед неформальне спілкування, без цензури і ‘супроводу’ спецслужб. Максимум індивідуальної свободи можна сказати”* (Рижко, 2018, с. 42).

Даркнет – слово-концепт аналізованої повісті, на основі якого «формується лейтмотив твору, актуалізуються позатекстові уявлення, зміцнюються асоціативні зв'язки» (Кочан, 2008, с. 79). Воно відіграє важливу роль для сприйняття та інтерпретації тексту, адже використовується не як абстрактний технічний термін, а як поняття, що означає частину повсякденного досвіду сучасних молодих людей, які добре орієнтуються в цифровому просторі. Лексеми *“без цензури”*, *“без супроводу спецслужб”*, *“максимум індивідуальної свободи”* формують романтизований образ цифрової *“тіньової”* зони, привабливої для підлітків саме через ідею незалежності.

Влучна назва повісті – “Король Даркнету” – не тільки привертає увагу читача, а й задає основний настрій твору. Вона інтригує, наштовхує на роздуми, виправдовуючи читацьке “очікування-прогноз”: а хто насправді є тим королем Даркнету? Адже “назва – це перший гачок, на який ловиться читач, – згадує Олена Рижко, – коли пишеш книжку, будь-яку, не лише підліткову, ти повинен чітко розуміти три речі: тема, про що ти пишеш, ідея, що ти хочеш сказати, і назва. І ту назву треба розсипати по цілій книжці, як хлібні крихти, щоб читач хотів довідатися, який же тут зв’язок” (Базів, 2019). Королем Даркнету загадкового суперхакера називає головна героїня повісті – Стефа, яка була обурена його маніфестом про комп’ютерно-модифіковані організми. Водночас саме вона першою починає сумніватися у створеному образі, ставлячи запитання: “А що, коли король Даркнету – ні разу не король?” (Рижко, 2018). Це риторичне запитання, яке не потребує відповіді, адже в ньому вже закладено сумнів. Монстр чи король своєї справи? У свідомості читача-підлітка образ *короля* традиційно асоціюється з владою, впливом, домінуванням: мова йде про “чоловіка, що вирізняється особливою принагідністю, манерами тощо... про щонебудь видатне в якому-небудь аспекті, що посідає помітне місце серед подібних” (Бусел, 2009, с. 576). Поєднання лексем *король Даркнету* формує глибокий метафоричний образ загадкового хакера, наділеного майже міфічним статусом у світі цифрових технологій. Таке словосполучення акцентує на його величі та впливі в сучасному інтернет-просторі, зокрема в тіншовому сегменті – даркнеті.

З головними героями твору Ярославом та Стефою авторка знайомить читача вже на початку повісті: “...*Стефа випросталася, взявшись за попереk: глядки вона полола не щодня. Озираюлася на вікно кухні: Яр готував обід. Дивилася, який він вправний, і всміхалася. Раптом зрозуміла: це станеться сьогодні. Їхній перший раз. І не тому, що вони тут самі. Дорослим не до них, то правда, але й погоди це не робить. Річ у тім, що він – саме той. Стефа збагнула це значно раніше: в мить, коли поліцейський, прикриваючи Ярові голову долонею, садовив його на заднє сидіння Toyota Prius. Їй здалося, що вона велика рибина, яку хвилиною викинуло на берег, і вона тріпоче, хапаючи ротом повітря, а вдихнути не може*” (Рижко, 2018, с. 5). Як показав аналіз вказаного уривка, Олена Рижко головний акцент робить на внутрішньому переживанні, емоційній напрузі головної героїні. Відповідно, оповідь подається через сприйняття Стефи: її емоції та думки формують наративну перспективу. Авторка вдається до ефекту так званого відчуття “розірваного часу”: спочатку подає миті спокійного життя закоханих (“*Стефа глядки полола, Яр готував обід, всміхалася*”), а потім різко змінює тональність – з’являється розуміння, що сталося щось невідворотне (“*вона велика рибина, вона тріпоче, хапаючи ротом повітря*”). Короткі, парцельовані речення передають раптовість усвідомлення й емоційну напругу, “авторську інтенцію, модальність, оцінку, не допускаючи жодної варіативності” (Кочан, 2008, с. 291). За допомогою виразної

метафори – образу *рибини, що задихається*, – розкривається внутрішня розгубленість і безпорадність головної героїні. Ще мить тому вона перебувала в обіймах коханого, а тепер залишилася сама, і це різке контрастне переживання стає для неї справжнім шоком. Адже кохання було для Стефи джерелом життя, а втрата цієї близькості – наче втрата здатності жити. Необхідно підкреслити, що тема першого досвіду подається Оленою Рижко максимально делікатно, без будь-яких описів дії. Пояснювальні конструкції з двокрапкою фіксують логіку внутрішніх роздумів героїні (“*Раптом зрозуміла: це станеться сьогодні*”, “*Річ у тім, що він – саме той*”). Авторка основну увагу зосереджує на почутті готовності, довіри й внутрішньому виборі, а не на фізичному аспекті. В цьому – психологізм твору, який, як і детективні елементи, впливає на формування мовностилістичні особливості твору.

Варто звернути увагу на особливості найменування героїв у повісті “Король Даркнету”. Авторка активно використовує давні імена, можливо не популярні серед сучасної молоді, але такі оригінальні та привабливі у жанрі українського детективу: *Ярослав, Стефанія, Скарлет, Серафима та ін.* Як показав аналіз дослідження, у тексті повісті переважає велика кількість усічених варіантів імен: *Яр, Ден, Лев, Стас, Летта*. Це не випадково. Письменниця дуже часто вдається до модної практики серед підлітків – використання неофіційного скороченого імені з метою популяризації українського тексту серед юних читачів, які живуть у світі цифрових технологій та девайсів. За допомогою усічених варіантів імен головних героїв авторці вдається надати оповіді емоційної виразності та достовірності, створити мовний колорит сучасного молодіжного простору.

Наприклад, ім’я *Летта* є скороченою, усіченою формою від *Скарлет*, яка, на думку героїні, не відповідала її особистості або не подобалася їй. Зазвичай такі скорочені варіанти обирають у ситуаціях, коли власне ім’я не задовольняє підлітка, що зумовлює часте використання різних варіацій імен у міжособистісному спілкуванні та віртуальній комунікації. У художньо-образній площині повісті номен *Летта* авторка використовує частіше, ніж її власне ім’я. Хоча *Летта* була багато в чому схожа на героїню “Віднесених вітром” *Скарлет О’Хара*: наполеглива у труднощах, непохитна у своїх переконаннях, рішуча та безстрашна. Порівняння з “американською білявкою *Скарлет Йохансон*” виконує насамперед іронічно-характерологічну функцію. Образ відомої голлівудської акторки асоціюється з гламурністю, зовнішньою привабливістю, що різко контрастує з образом “крутої дівчини-хакерки”, зануреної у тіньовий сегмент інтернету.

Відважного і кмітливого сімнадцятилітнього *Ярослава Ковальчука* друзі та рідні часто називають скорочено *Яром*. Усічена форма імені *Яр* постає не просто як варіант антропоніма, а як маркер міжособистісних стосунків і емоційного стану головних героїв. Скорочене ім’я сигналізує про неофіційність спілкування, довіру та близькість: “*Добраніч, Яре! Уявляй мене поруч. Я тебе*

уявляю. До речі, в мене губа болить. Ти її прокусив!” (Рижко, 2018, с. 62). Усічена форма звертання виконує функцію інтимізації мовлення, створює теплу атмосферу, підкреслює ніжність і безпосередність стосунків. У напружених і драматичних ситуаціях та сама форма імені набуває дещо іншого відтінку: вона не стільки інтимізує, скільки передає тривогу й відповідальність за близьку людину: “І якщо Яр... – Летта не знала, яке слово дібрати, – у халепі, то нам потрібен його брат. Досить бавитися у детективів” (Рижко, 2018, с. 93), “Це як? – Данило спохмурнів іще більше. – Я ж просив Яра нікуди не встрявати. У нього залишилося два тижні. Всього два. І він був би вільний” (Рижко, 2018, с. 95). У репліках Летти та Данила (“І якщо Яр... у халепі...”, “Я ж просив Яра нікуди не встрявати...”) скорочене ім’я підкреслює особисту відповідальність героїв за долю Яра, їхню емоційну напругу та щирість переживань. Як бачимо, за допомогою різних варіантів імені авторці вдається надати оповіді емоційної виразності та достовірності, створити мовний колорит сучасного молодіжного простору.

Особливої уваги заслуговує мова персонажів, яка відтворює специфіку живого мовлення сучасної молоді. Олена Рижко активно використовує сленг як засіб швидкого й неформального спілкування, створення ефекту “свого кола” серед підлітків: “Бро, ми тонемо в океані інфи. Зайва мені ні до чого” (Рижко, 2018, с. 28), “Але не тупіть, у вас мало часу” (Рижко, 2018, с. 39), “Є один чел, з яким я час від часу конекчусь” (Рижко, 2018, с. 84), “Хайп ще той буде” (Рижко, 2018, с. 101), “Цей чувак нам заважає, я його зараз кікну” (Рижко, 2018, с. 104). Сленгові одиниці у творі часто постають у формі скорочень та запозичень: “рілі”, “чувак”, “реал”, “бро”, “тупо”, “тусня”, “норм”, “че”л, “хайп”, “афігеть”, “печалька”, “повелася”, “не тупіть”, “не висніть”. Доцільність вживання таких одиниць авторка пояснює власною позицією: “Сленг дуже потрібен. Якщо оповідання буде написано штучною мовою, а не тією, якою розмовляють самі підлітки, вони його просто не читатимуть. Водночас важливим є баланс: з одного боку, потрібно наближатися до читача, а з іншого – ненав’язливо стимулювати його мовний розвиток” (Рижко, 2019).

У тексті повісті простежується чітка стилістична диференціація мовлення персонажів. У невимушеній, спокійній атмосфері персонажі спілкуються переважно нормативною літературною мовою: “– І як же я повелася на це? – бубнявила Стефа, поглядаючи на ще зранку білосніжні, а тепер добряче позеленілі від соковитої трави туфлі-човники (на них кажуть ‘лодочки’, але Стефа – Стефанія Добровольська – майбутня володарка Пулітцера у сфері фешн-журналістики називала їх тільки так – туфлі човники)” (Рижко, 2018, с. 6); “– Твоя усмішка – чудова, почула над самим вухом Ярове. – Прогулянка починає подобатися?” (Рижко, 2018, с. 8). Репліки Стефи (“І як же я повелася на це?”) та Яра (“Твоя усмішка – чудова”) вирізняються нейтральною лексикою, м’якою інтонацією та відсутністю грубих розмовних елементів, що створює ефект щирого, інтимного спілкування. Водночас авторка активно використовує

вставні пояснювальні конструкції в описі взуття за допомогою лексеми “*туфлі-човники*”. Такий прийом не лише індивідуалізує мовлення героїні, а й увиразнює її іронічне ставлення до себе та професійних амбіцій.

У стресових і напружених ситуаціях мовлення персонажів зазнає помітних трансформацій: “*Це тільки з твоїм щастям можна було лізти в куці, щоб облапати баришню, а налапати труп. – Не називай її так!*” (Рижко, 2018, с. 51), “*– Ну фігассе! – вирвалося в Яра. – І що тепер?*” (Рижко, 2018, с. 86). Як бачимо, з’являються розмовно-просторічні елементи, емоційно забарвлена лексика, вигуки та експресивні форми (“*Ну фігассе!*”, “*облапати баришню*”, “*налапати труп*”). Це створює ефект мовного “балансування” між літературною нормою та усно-розмовною стихією, відображаючи внутрішню дезорієнтацію й психологічне напруження героїв.

ВИСНОВКИ

Отже, мовностилістичний аналіз повісті-детективу Олени Рижко “Король Даркнету” засвідчує тісний і закономірний зв’язок мовної організації твору з його жанровою природою, наративною структурою, орієнтацією на підліткову читацьку аудиторію та індивідуальною стильовою манерою авторки. У межах жанрово-наративного підходу встановлено, що поєднання детективної інтриги з елементами психологічної повісті зумовлює стилістичну гібридність тексту, яка виявляється на лексичному, синтаксичному та прагматичному рівнях.

Доведено, що мова персонажів не лише відтворює соціокультурні реалії сучасного підліткового середовища, а й виконує важливу функцію індивідуалізації художніх образів. Активне використання молодіжного сленгу, комп’ютерно-мережевої та кримінальної лексики, розмовних і просторічних елементів забезпечує ефект автентичності мовлення, формує відчуття “свого” комунікативного простору та сприяє встановленню довіри між автором і юним реципієнтом. Зміна мовного регістру залежно від ситуації спілкування, емоційного стану персонажів і напруженості подій постає важливим засобом реалістичного відтворення художнього світу повісті.

На синтаксичному рівні простежується домінування коротких, простих, питальних та окличних речень, парцельованих конструкцій, що відповідає динаміці детективного сюжету та підсилює емоційну напругу оповіді. Така синтаксична організація сприяє швидкому темпоритму нарації, передає психологічний стан героїв і відображає особливості живого усного мовлення підлітків.

У результаті жанрово-наративного аналізу встановлено, що повість “Король Даркнету” є показовим прикладом модифікованої жанрової форми повісті-детективу в сучасній українській підлітковій літературі. Інтеграція детективної логіки розслідування з психологічними екскурсами у внутрішній світ персонажів, а також перенесення інтриги у цифровий простір (Даркнет)

зумовлюють не лише сюжетну новизну, а й специфіку мовностилістичного оформлення тексту.

Використання інтерпретаційного та контекстуального підходів дало змогу осмислити мову і стиль повісті як інструмент формування критичного мислення юного читача, зокрема щодо загроз інформаційного простору, проблем онлайн-безпеки та відповідальності за власні дії у цифровому світі. У цьому аспекті мовностилістичні засоби виконують не лише художню, а й комунікативно-виховну функцію, залишаючись водночас ненав'язливими та неморалізаторськими.

Отже, повість Олени Рижко “Король Даркнету” демонструє високий рівень мовностилістичної організації та підтверджує продуктивність жанрово-нарративного аналізу для дослідження сучасної української дитячої та підліткової літератури, відкриваючи перспективи подальших студій у напрямі аналізу цифрової тематики, мовної гібридності та комунікативних стратегій у прозі для юного читача.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

- Базів, Л. (2019). Олена Рижко, письменниця: “Мені часто ставлять питання: як писати про секс для підлітків? Кажу: акуратно”. *Укрінформ*. <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/2720870-olena-rizko-pismennica.html>
- Бусел, В. Т. (Ред.). (2009). Великий тлумачний словник сучасної української мови. ВТФ “Перун”.
- Качак, Т. (2018). “Король Даркнету” Олени Рижко: нові горизонти підлітково-юнацької прози. *Буквоїд*. <https://bukvoid.com.ua/reviews/books/2018/09/09/210136.html>
- Качак, Т. (2025). *Українська література для дітей та юнацтва*. 3-тє вид. ВЦ “Академія”.
- Ковалів, Ю. (2007) *Літературознавча енциклопедія: У двох томах*. Т. 1. ВЦ “Академія”.
- Кочан, І. (2008). *Лінгвістичний аналіз тексту*. Знання.
- Литвин, Н., Качак, Т. (2021). Авторський ономастикон Олени Рижко (на матеріалі повістей для підлітків). *Лінгвостилістичні студії*, 15, 62 – 75. <https://doi.org/10.29038/2413-0923-2021-15-67-80>
- Литвин, Н., Качак, Т. (2022). Художні антропоніми у повісті Олени Рижко “Король Даркнету”. *Grail of Science*, (12-13), 440 – 442. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.29.04.2022.075>
- Петренко-Момотенко, О. (2025). Видання для дітей в Україні: терміни, види видань, практичні результати. *Дитяча література: інтердисциплінарний дискурс*, 2 (1), 13 – 33. <https://doi.org/10.15330/clid.2.1.13-33>
- Рижко, О. (2018). *Король Даркнету: повість-детектив*. ВЦ “Академія”.
- Шульжук, Н. (2019). Особливості лінгвістичного аналізу художнього тексту як прагматично-комунікативної єдності. *Лінгвостилістичні студії*, 10, 195 – 203. <https://doi.org/10.29038/2413-0923-2019-10-195-203>

REFERENCES

- Baziv, L. (2019). Olena Ryzhko, pysmennytsia: “Meni chasto stavliat pytannia: yak pysaty pro seks dlia pidlitktiv? Kazhu: akuratno” [Olena Ryzhko, writer: “I am often asked: how to write about

- sex for teenagers? I say: carefully”]. *Ukrinform*. <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/2720870-olena-rizko-pismennica.html> [in Ukrainian].
- Busel, V. T. (Ed.). (2009). *Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy* [The Great Explanatory Dictionary of the Modern Ukrainian Language]. VTF “Perun” [in Ukrainian].
- Kachak, T. (2018). “Korol Darknetu” Oleny Ryzhko: novi horyzonty pidlitkovo-yunatskoi prozy [“The King of the Darknet” by Olena Ryzhko: new horizons of adolescent and youth prose]. *Bukvoid*. <https://bukvoid.com.ua/reviews/books/2018/09/09/210136.html>
- Kachak, T. (2025). *Ukrainska literatura dlia ditei ta yunatstva* [Ukrainian literature for children and youth] (3rd ed.). VC “Akademiia” [in Ukrainian].
- Kovaliv, Yu. (2007). *Literaturoznavcha entsyklopediia: U dvokh tomakh*. T. 1 [Literary studies encyclopedia: In two volumes. Vol. 1]. VTs “Akademiia” [in Ukrainian].
- Kochan, I. (2008). *Linhvistychnyi analiz tekstu* [Linguistic analysis of the text]. Znannia [in Ukrainian].
- Lytvyn, N., & Kachak, T. (2021). Author’s Onomasticon of Olena Ryzhko: A Case Study of Stories for Young Adults. *Linguostylistic Studies*, 15, 67 – 80. <https://doi.org/10.29038/2413-0923-2021-15-67-80> [in Ukrainian].
- Lytvyn, N., & Kachak, T. (2022). Khudozhni antroponimy u povisti Oleny Ryzhko “Korol Darknetu” [Literary anthroponyms in Olena Ryzhko’s novella “The King of the Darknet”]. *Grail of Science*, (12–13), 440 – 442. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.29.04.2022.075> [in Ukrainian].
- Petrenko-Momotenko, O. (2025). Editions for Children in Ukraine: Terms, Types of Editions, Practical Results. *Children’s Literature: Interdisciplinary Discourse*, 2 (1), 13 – 33. <https://doi.org/10.15330/clid.2.1.13-33>
- Ryzhko, O. (2018). *Korol Darknetu: povist-detektiv* [The King of the Darknet: a detective novella]. VTs “Akademiia” [in Ukrainian].
- Shulzhuk, N. (2019). The Peculiarities of the Linguistic Analysis of Literary Text as Pragmatic and Communicative Unity. *Linguostylistic Studies*, 10, 195 – 203. <https://doi.org/10.29038/2413-0923-2019-10-195-203> [in Ukrainian].

Nataliia Lytvyn, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor of Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ukraine.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1488-4196>

E-mail: sachko79@ukr.net

Литвин, Н. (2025). Мовностилістичні особливості повісті-детективу Олени Рижко “Король Даркнету”. *Дитяча література: інтердисциплінарний дискурс*, 2 (2), 58 – 71.

У статті проаналізовано мовностилістичні особливості повісті-детективу сучасної української письменниці Олени Рижко “Король Даркнету”, сюжет якої побудований на історії стосунків двох закоханих підлітків, що допомагають розслідувати кримінальний злочин. Такий сюжет відображає характерні риси детективного жанру, одного з найпопулярніших у дитячій та юнацькій літературі, в основі якого динамічний розвиток подій, напруженість і пригодницькі мотиви.

Встановлено, що особливість використання мовного матеріалу у художньо-образній площині тексту “Король Даркнету” зумовлена власне жанровою специфікою повісті-детективу, орієнтацією твору на підліткову читацьку аудиторію та стильовою манерою авторки. “Король Даркнету” є вдалим прикладом жанрово-нарративного експерименту, де органічно поєднані традиційні детективні елементи з рисами підліткової повісті. Таке поєднання зумовлює стилістичну гібридність твору, яка виявляється у художньому відтворенні психологічної напруги детективного розслідування, змалюванні сучасного

молодіжного середовища, внутрішнього світу й переживань та актуалізації соціальних проблем підлітків, зокрема питань кібербезпеки, інтернет-залежності й морального вибору в умовах цифрового світу.

Окреслено лінгвістичні засоби та специфіку їх використання у тексті, які забезпечують мовну репрезентацію світу сучасних підлітків: молодіжний сленг, комп'ютерно-мережеву лексику, давні форми імен та їх усічені варіанти. Мова персонажів слугує засобом індивідуалізації художніх образів та відображення соціокультурного контексту. Особливої уваги заслуговує використання авторкою номена в заголовку, який інтригує читача атмосферою таємничості й недомовленості. Характерними стильовими рисами твору є застосування відповідної лексики, риторичних запитань, лаконічних фраз і простих речень, що створює динамічний, емоційно насичений текст. Часті зміни мовних реєстрів у репліках героїв сприяють достовірності діалогічного мовлення та реалістичності зображеного художнього простору.

Ключові слова: література для підлітків, мова, стиль, детектив, повість.

Lytvyn, N. (2025). Linguistic and Stylistic Features of Olena Ryzhko's Detective Novel *The King of the Darknet*. *Children's literature: Interdisciplinary Discourse*, 2 (2), 58 – 71.

Received: July 02, 2025; **Accepted:** December 05, 2025; **Published:** December 30, 2025.